

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa för att utveckla utkomstskyddet för arbetslösa för företagarnas icke-ägande familjemedlemmar

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa för att utveckla utkomstskyddet för arbetslösa för företagarnas icke-ägande familjemedlemmar (RP 236/2018 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Motion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motion:

- lagmotion LM 2/2018 rd Kaj Turunen blå m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Timo Meling, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Marjaana Maisonlahti, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Anna Mäki-Jokela, Folkpensionsanstalten
- expert Mikko Räsänen, Finlands näringsliv rf
- chef för sociala frågor Pirjo Väänänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chef för arbetsmarknadsärenden Harri Hellstén, Företagarna i Finland rf
- jurist Samppa Koskela, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- verksamhetsledare Niina Jussila, Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Akava ry
- Arbetslöshetsförsäkringsfonden.

Betänkande ShUB 23/2018 rd

PROPOSITIONEN OCH MOTIONEN

Propositionen

Regeringen föreslår att lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras.

Syftet med propositionen är att förbättra rätten att få inkomstrelaterad dagpenning för så kallade icke ägande familjemedlemmar till företagare, när de arbetar i familjeföretaget. På så sätt minskar de ekonomiska riskerna vid arbete och arbetslöshet när de arbetar i familjeföretag. Därför föreslås det att så kallade icke ägande familjemedlemmar som arbetar i ett familjeföretag ska betraktas som löntagare inom utkomstskyddet för arbetslösa.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2019 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 juli 2019.

Lagmotionen

LM 2/2018 rd. I lagmotionen föreslås att företagarens familjemedlemmar som inte själv har innehav i företaget slopas i definitionen av företagare i 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I propositionen föreslås att så kallade icke ägande familjemedlemmar som arbetar i företaget i fortsättningen ska betraktas som löntagare i stället för företagare i systemet för utkomstskydd för arbetslösa. Med en icke ägande familjemedlem till företagare avses en person som inte själv har ägarandelar, rösträtt eller annan bestämmanderätt i familjeföretaget. För närvarande betraktas icke ägande familjemedlemmar till företagare som företagare i systemet med utkomstskydd för arbetslösa trots att de i annan socialförsäkrings- och arbetslagstiftning betraktas som löntagare.

Syftet med propositionen är att förbättra rätten till grunddagpenning och inkomstrelaterad dagpenning för de icke ägande familjemedlemmarna till företagare. Därtill är målet att minska på situationer där en icke ägande familjemedlem till företagare förlorar rätten till inkomstrelaterad dagpenning därför att han eller hon felaktigt har varit medlem i en löntagarkassa även om han eller hon arbetar som företagare på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Utskottet understöder målen med propositionen och anser att de föreslagna ändringarna är motiverade. Efter ändringen får de icke ägande familjemedlemmarna rätt till grunddagpenning eller inkomstrelaterad dagpenning enligt de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för löntagare. De arbetskraftspolitiska förutsättningarna för löntagare är lindrigare än de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för företagare som också efter den föreslagna ändringen gäller företagare och till exempel sådana familjemedlemmar till företagare som har äganderätt i företaget.

Betänkande ShUB 23/2018 rd

Med anledning av ändringen avgörs rätten till arbetslöshetsdagpenning för en sådan icke ägande familjemedlem till företagare vars anställningsförhållande i familjeföretaget upphör på grund av tidsbundenhet eller en uppsägning eller en upplösning av anställningsförhållandet på så sätt att orsaken till att arbetet tog slut utreds enligt samma kriterier som tillämpas på andra löntagare. För en icke ägande familjemedlem till företagare är även möjligheten att arbeta på deltid i företaget och att få jämkad dagpenning en viktig förbättring. Dessutom kan en icke ägande familjemedlem till företagare få arbetslöshetsdagpenning under en permittering. En icke ägande familjemedlem till företagare kan också få rätt till arbetslöshetsdagpenning för tilläggsdagar.

Enligt förslaget jämföras dock icke ägande familjemedlemmar till företagare inte helt med löntagare eftersom längden på arbetsvillkoret för en icke ägande familjemedlem till företagare föreslås bli 52 veckor (12 mån.). Det avviker från arbetsvillkoret på 26 veckor (6 mån.) för de övriga löntagarna. För att en icke ägande familjemedlem ska ha rätt att få dagpenning krävs det dessutom att han eller hon inte har innehaft ägarandelar i företaget på minst 12 månader.

Utskottet konstaterar att skapandet av ett nytt arbetsvillkor vid sidan av det nuvarande arbetsvillkoret för en löntagare och arbetsvillkoret för en företagare i och för sig komplicerar lagstiftningen och dess verkställande samt gör systemet mindre begripligt för förmånsmottagarna. Utskottet påpekar att utvecklingen av utkomstskyddet för arbetslösa har syftat till att förenkla och förtydliga systemet. Utskottet anser dock att det längre arbetsvillkoret kan anses vara motiverat eftersom möjligheterna för en icke ägande familjemedlem till företagare att påverka till exempel när och hur mycket han eller hon arbetar kan vara bättre än i annat löntagararbete. Enligt motiveringarna till propositionen lindrar det längre arbetsvillkoret och kravet på en tid utan innehav också risken för att kostnaderna för och riskerna med företagsverksamheten i och med propositionen överförs på systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

Arbetsvillkoret på 52 veckor för en icke ägande familjemedlem till företagare kan inte kombineras med arbetsvillkoret på 26 veckor för en löntagare eller med arbetsvillkoret på 15 månader för en företagare. Därför kan de icke ägande familjemedlemmarna till företagare som har försäkrat sig i en företagarkassa inte heller när lagen träder i kraft utnyttja det arbetsvillkor som de samlat in som företagare utan de ska samla ihop arbetsvillkoret på 52 veckor medan de hör till en löntagarkassa. Lösningen motiveras i propositionen med att verkställigheten och systemet då blir enkla och tydliga. I och med lösningen är en icke ägande familjemedlem i förhållande till uppfyllandet av arbetsvillkoret i samma ställning som till exempel en person som upphör med sin företagsverksamhet och blir löntagare och medlem i en löntagarkassa.

Utskottet understryker att propositionen i det stora hela förbättrar ställningen för en icke ägande familjemedlem till en företagare i systemet med utkomstskydd för arbetslösa från det nuvarande eftersom det föreslagna arbetsvillkoret på 12 månader är kortare än företagarnas arbetsvillkor på 15 månader, och de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för löntagare som tillämpas på en familjemedlem är lindrigare än för företagare. Utskottet anser att det är viktigt att följa hur de föreslagna ändringarna påverkar utkomstskyddet för arbetslösa för icke ägande familjemedlemmar till företagare. Utskottet framhåller också behovet av att ytterligare förtydliga systemet med utkomstskydd för arbetslösa. Därtill bör man fortsättningsvis arbeta för att utveckla utkomstskyddet för arbetslösa för personer som arbetar både som löntagare och företagare. Social- och hälsovårdsministeriet har redan utrett frågan om en så kallad kombinationsförsäkring där lönear-

Betänkande ShUB 23/2018 rd

bete och företagsverksamhet ska kunna kombineras för att samla ihop arbetsvillkoret (STM012:00/2018).

Lagmotionen

Utskottet har i enlighet med propositionen godkänt ändringen av 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa på så sätt att de familjemedlemmar till företagare som inte har innehav i företaget inte längre betraktas som företagare. Det regleringsbehov som framställs i lagmotionen finns således inte längre och lagmotion LM 2/2018 rd föreslås bli förkastad.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 236/2018 rd utan ändringar.

Riksdagen förkastar lagförslaget i lagmotion LM 2/2018 rd.

Helsingfors 11.12.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Hannakaisa Heikkinen cent
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Anne Louhelainen blå
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Pekka Puska cent
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.